

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуто історичні моделі фінансування соцзахисту населення та особливості виникнення цієї моделі в Україні. Охарактеризовано основні форми фінансового забезпечення соціальних гарантій і соціальних стандартів населення. Здійснено статистичний аналіз показників фінансування соціальних гарантій і соціальних стандартів за період 2006–2007рр. Розкрито недоліки у механізмі децентралізації соціальних зобов'язань, що зумовлюють недостатнє фінансування соцзахисту населення. Запропоновано шляхи удосконалення такого механізму.

Ключові слова: соціальний захист, система соціального страхування, соціальні стандарти, соціальні гарантії, пенсійне забезпечення, децентралізація соціальних зобов'язань.

Annotation. The historical models of financing of social defence of population and feature of origin of a similar model in Ukraine are considered. The basic forms of the financial providing of social guarantees and social standards of population are described. The statistical analysis of indexes of financing of social guarantees and social standards is carried out for period 2006-2007years. Defects are exposed in the mechanism of decentralization of social obligations, that the population over is brought to the insufficient financing of social defence. The ways of improvement of this mechanism are offered.

Key words: social defence, system of social security, social standards, social guarantees, pension providing, decentralization of social obligations.

Вступ. Коли говорять, що Україна рухається в Європу, то це значить, насамперед, що вона повинна забезпечувати високі стандарти соціальної політики, дбати про впровадження насправді європейського рівня життя. Тож саме від роботи працівників сфери соціального захисту залежить, як скоро Україна зможе стати європейською державою.

Отже, індикатором реального економічного зростання є рівень соціального захисту громадян. На жаль, за роки безсистемних, непродуманих реформ проблема соціального захисту не була вирішена. Незважаючи на виплачені державою у 2000 році борги та неодноразове незначне підвищення пенсій і допомог наступними урядами, становище пенсіонерів, багатодітних сімей, сиріт, інвалідів залишається досить важким.

Ключовою проблемою формування системи соціального захисту населення України є пошук додаткових джерел фінансування, передусім, залучення позабюджетних коштів. В Україні лише відбувається формування системи соціальних гарантій, заснованої на загальнодержавному обов'язковому соціальному страхуванні. Залишається остаточно не розв'язаною проблема оптимального співвідношення бюджетних, позабюджетних, а також власних коштів громадян у фінансуванні соціальних гарантій.

Проблеми державного фінансування соціальних гарантій населення досліджують у своїх працях В.Андрущенко, С.Буковинський, О.Василик, О.Величко, В.Геєць, Є.Ковжарова, Г.Ляхович, Б.Надточій, Ю.Павленко та інші. Такий інтерес викликаний, у першу чергу, становленням соціально орієнтованої ринкової економіки на тлі поглиблення процесів євроінтеграції, глобалізації, а отже, переглядом місця та ролі бюджетного фінансування як основного джерела фінансового покриття витрат на соціальний захист населення.

Незважаючи на широке висвітлення в науковій літературі проблем, пов'язаних із фінансуванням соціальних гарантій населення, в Україні залишається недостатньо з'ясованим питання про роль держави у забезпеченні соціальних гарантій та ефективності

механізму децентралізації соціальних зобов'язань, що й зумовило актуальність обраної теми.

Постановка завдання. Метою статті є виокремлення основних недоліків у механізмі розподілу зобов'язань у соціальному захисті населення між бюджетною системою та системою соціального страхування, що приводять до дефіциту необхідних коштів, та визначення можливих шляхів покращення цього механізму та системи фінансування сфери соціального захисту загалом. У статті використано сукупність загальних, загальнонаукових, конкретно-наукових і спеціальних методів і підходів, що сприяло реалізації концептуальної єдності дослідження за статистичними даними соцзахисту органів Державного комітету статистики, Міністерства праці та соціальної політики та ін.

Результати. Відповідно до способів регулювання економіки в державі існує два методи фінансового впливу на соціально-економічний розвиток суспільства: фінансове забезпечення та фінансове регулювання.

Фінансове забезпечення реалізується на основі відповідної системи фінансування, яке, у свою чергу, може здійснюватися у трьох формах: самофінансування (за рахунок коштів підприємств, установ та організацій), кредитування (побудовано на засадах платності, поворотності), зовнішнє фінансування (за рахунок коштів громадських і доброчинних фондів, а також коштів бюджету чи використання коштів державних цільових фондів соціального призначення на безповоротній, безоплатній основі). Різні форми фінансового забезпечення використовуються на практиці одночасно через установлення оптимального для даного етапу розвитку суспільства співвідношення між ними [1, с.15-16].

У контексті історії соціального захисту населення виділяють кілька різних моделей фінансування його потреб. Найбільш яскравими прикладами є моделі Бісмарка, Беверіджа, модель, яка існувала в СРСР.

Модель Бісмарка ґрунтується на засадах загальнообов'язкового соціального страхування (була запроваджена в Німеччині в кінці XIX століття), заснована на засадах солідарності, субсидарності, самоврядування. На відміну від державних систем соціального захисту населення, що джерелом фінансування потреб на соціальний захист населення мають кошти бюджету, система загальнообов'язкового страхування передбачає існування системи солідарних внесків до страхових фондів. Таким чином, усі громадяни країни беруть участь у системі обов'язкових внесків, кожен відповідно до своїх доходів.

Отже, модель Бісмарка важлива тим, що продемонструвала можливості держави у вирішенні проблем організації соціально справедливої системи соціального захисту населення та незалежність від державних дотацій і коливань держбюджету. Однак недоліками зазначеної моделі стали великі затрати на утримання апарату, що здійснює складну систему розрахунків із суб'єктами системи соціального страхування, на судово-правове регулювання взаємовідношень суб'єктів соціальної сфери та можливість реалізації здебільшого в багатих країнах.

За моделлю Беверіджа (1942 р., Великобританія) було рекомендовано запровадити систему соціального страхування на випадок безробіття, нещасного випадку на виробництві, захворювання за рахунок запровадження внесків із доходів найманих працівників, роботодавців. Проте, на відміну від системи Бісмарка, кошти планувалося спрямовувати і на допомогу сім'ям із дітьми, виплати вагітним жінкам, вдовам. Крім того, система охоплювала не лише застрахованих осіб, але й усе населення країни. Тобто система соціального захисту ставала універсальною – ризик брала на себе вся нація. План Беверіджа визначає три головних принципи, які лежать в основі організації системи соціального страхування: єдність, універсальність та інтеграцію.

У командно-адміністративних системах реалізовувалася модель бюджетного фінансування потреб на соціальний захист населення. Основа моделі базувалася на солідарній участі громадян країни у власному соціальному забезпеченні. Перехід до такої моделі вирішував проблеми, які супроводжували розглянуті вище моделі – неохопленість

фінансовим забезпеченням усіх громадян у силу неможливості сплати ними внесків (модель Бісмарка) чи встановленого критерію отримання соціальної допомоги (модель Беверіджа). Організатором надання соціальних послуг у моделі командно-адміністративної системи виступала держава. В такій системі сектор страхування відіграє другорядну роль.

Перевагами моделі фінансового забезпечення соціального захисту населення за командно-адміністративних систем є висока ефективність у ситуаціях необхідності мобілізації ресурсів (війни, епідемій) і порівняність показників соціального захисту із значеннями в розвинутих країнах.

Таким чином, можна зробити висновок, що система соціального захисту включає в себе такі форми його фінансового забезпечення, як зовнішнє фінансування, що передбачає переважно фінансування на визначені цілі за рахунок надходжень від сплати податків (система Беверіджа), або за рахунок попередньо сплачених громадянами страхових внесків (система Бісмарка) [2, с.133-141].

На сьогодні в Україні прийнято ряд нормативно-правових актів, що регулюють відносини у галузі соціального захисту населення. Так, Конституція встановлює, що громадяни мають право на соціальний захист (ст. 46), що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ та організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення, створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними [3].

Ураховуючи гарантії, встановлені Конституцією України, держава бере на себе зобов'язання зі здійснення більшої частини видатків на соціальний захист і соціальне забезпечення населення.

Важливим для населення України було прийняття у 2000 році Закону “Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії”, у якому зазначено, що основні державні соціальні гарантії встановлюються з метою забезпечення конституційного права громадян на достатній життєвий рівень.

Основними соціальними гарантіями в Україні є мінімальний розмір заробітної плати, мінімальний розмір пенсій за віком, мінімальний розмір заробітної плати робітників різної кваліфікації в установах та організаціях, що фінансуються з бюджетів усіх рівнів, індексація доходів населення, забезпечення пільгових умов задоволення потреб у товарах і послугах окремим категоріям громадян та ін. [4].

Згідно з рішенням Національної Ради безпеки та оборони України з 1.01. 2008 р. передбачається запровадження додаткових соціальних гарантій багатодітним сім'ям, зокрема:

- позачергове надання соціального житла сім'ям та саодиноким батькам, які мають п'ятьох і більше дітей, а також у разі одночасного народження трьох і більше дітей;
- забезпечення пільгових умов прийому та звільнення від плати за навчання в навчальних закладах усіх рівнів дітей із багатодітних сімей, які мають п'ятьох і більше дітей;
- збільшення надбавки до пенсії за особливі заслуги з 20–25% до 35–40% нарахованої основної пенсії матерям, які народили п'ятьох і більше дітей і виховали їх до шестирічного віку, та жінкам, відзначеним почесним званням України “Мати-героїня”;
- запровадження окремого виду грошової допомоги для дітей із багатодітних сімей у розмірі не менше 50% прожиткового мінімуму для дітей відповідного віку з урахуванням рівня доходів багатодітних сімей;
- підвищення розмірів пенсій, у тому числі шляхом збільшення величини оцінки одного року страхового стажу від 1% до 1,35%, а також відсотка, на який збільшується

пенсія за віком за кожний повний рік страхового стажу понад 25 років чоловікам і 20 років жінкам [5].

Сьогодні органи державної влади України зазначають, що соціальні стандарти, починаючи від прожиткового мінімуму та заробітної плати, необхідно суттєво переглянути, мотивуючи це особливою потребою регіонів у новій якості життя. Так, на наступний – 2008 рік – середній прожитковий мінімум у проекті Закону України “Про Державний бюджет на 2008 рік” пропонується в розмірах: із січня 2008 р. – 564 грн., що на 14,6% більше, порівняно з початком 2007р. (492 грн.), із квітня – 573 грн. (приріст становить 1,5%) та із жовтня – 586 грн. (2,26%) [6]. Прожитковий мінімум виступає соціальною міркою, стандартом для десятка соціальних розрахунків. І тому ігнорувати цей показник неможливо.

Важливим показником, який, у свою чергу, залежить від рівня прожиткового мінімуму, є мінімальна заробітна плата. Поняття мінімальної зарплати є ключовим у моделі соціальної політики, тому органами держави пропонується, щоб із 1 січня 2008 р. встановити мінімальну заробітну плату в розмірі 500 грн. На рисунку 1 представлено динаміку розмірів мінімальної заробітної плати у 2007 р. [7].

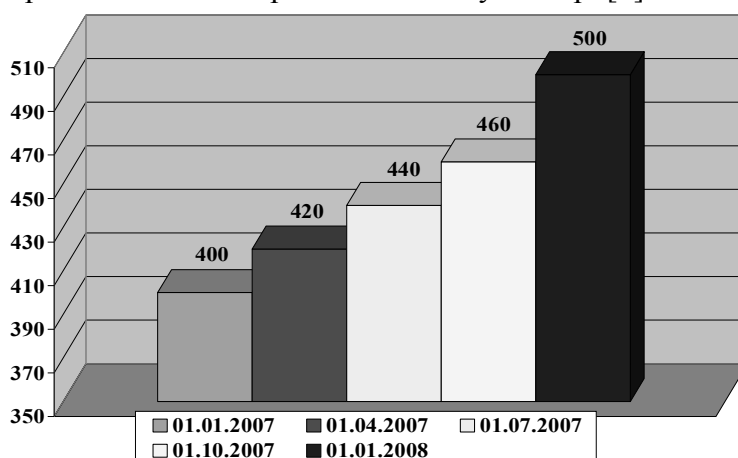


Рис. 1. Динаміка розмірів мінімальної заробітної плати у 2007 році.

Так, за даними Міністерства праці та соціального захисту населення України, протягом 2007 р. спостерігається поступове зростання мінімальної заробітної плати в квітні, липні та жовтні на 20 грн, а в січні 2008 року планується збільшити цей показник із 460 грн. (жовтень 2007 р.) до 500 грн. (січень 2008 р.), тобто на 8% [8].

Розглянемо останні позитивні зрушення державних законодавчих органів на шляху покращення системи соціального захисту в Україні та проаналізуємо відповідні статистичні дані.

Упровадження Порядку надання дотацій роботодавцю за рахунок коштів Фонду соціального захисту інвалідів на створення спеціальних робочих місць для інвалідів, зареєстрованих у державній службі зайнятості, та Порядку проведення професійної підготовки, підвищення кваліфікації і перепідготовки інвалідів, зареєстрованих у державній службі зайнятості, за рахунок коштів Фонду соціального захисту інвалідів сприятиме підвищенню конкурентоспроможності на ринку праці осіб з обмеженими фізичними можливостями та забезпечить підвищення соціального захисту осіб з інвалідністю, їх професійної реабілітації, зайнятості, максимальної адаптації до суспільного життя [9].

Щодо зайнятості, за даними Держкомстату, чисельність зайнятого населення віком 15–70 років за I квартал 2007 року становила 20,5 млн. осіб та порівняно з відповідним періодом минулого року зросла на 104,3 тис. осіб. Зниження рівня безробіття (із 7,9% до 7,4%) відбулося за рахунок його скорочення як серед мешканців міст, так і серед мешканців сільської місцевості. Чисельність громадян, працевлаштованих за направленням служби зайнятості, становила 582,3 тис. осіб, у тому числі 18,9 тис. безробітних були працевлаштовані шляхом надання дотацій роботодавцям за рахунок коштів Фонду

загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, а 14,1 тис. безробітних отримали одноразово виплату допомоги по безробіттю та організували власну справу [7].

Слід зауважити, що з 1 жовтня 2007 року в Україні підвищено розмір ряду державних виплат: мінімальної заробітної плати, пенсій, соціальної допомоги інвалідам із дитинства та дітям-інвалідам, а також окремих видів державної соціальної допомоги.

Виплату пенсій у вересні 2007 року в підвищеному розмірі профінансовано на 100 відсотків, а фінансування жовтневих виплат склало понад 50 відсотків. Потреба в коштах на виплату пенсій у жовтні 2007 р. становить 8,8 млрд. грн., що на 2,4 млрд. грн. (або на 37,4%) більше, ніж у грудні 2006 року. Станом на 8 жовтня поточного року профінансовано 4,7 млрд. грн. або 53,7 відсотків від загальної потреби. Збільшення пенсійних видатків обумовлено тим, що в жовтні відбулося третє й останнє в цьому році підвищення прожиткового мінімуму й відповідно збільшення мінімального розміру пенсії. Оскільки прожитковий мінімум для непрацездатних осіб збільшився 1 жовтня із 406 грн. до 411 грн., мінімальна пенсія за віком зросла із 410 до 415 грн. [10].

У 2007 році Фондом соціального захисту інвалідів на фінансування державних програм та заходів, спрямованих на соціальний захист інвалідів, їх соціальну, медичну та трудову реабілітацію загальним фондом Державного бюджету передбачено кошти в сумі 426,5 млн. грн., що на 47,4 млн. грн. більше, ніж у 2006 році [7].

В Україні діє чимало програм соціально-побутового та матеріального забезпечення інвалідів, і значна частина цих програм фінансується Фондом соціального захисту інвалідів. За 9 місяців 2007 року із загального фонду Держбюджету вже профінансовано соціальні програми в сумі 313 млн. грн., що становить 73,4% від запланованого на рік. Насамперед це забезпечення окремих категорій населення технічними та іншими засобами реабілітації (195,6 млн. грн.), одноразова матеріальна допомога інвалідам (4,5 млн. грн.), соціально-трудова та професійна реабілітація інвалідів (0,06 млн. грн), забезпечення інвалідів та інвалідів-чорнобильців автомобілями (62,1 млн. грн.), санаторно-курортне оздоровлення інвалідів (50,8 млн. грн.) [8].

Кроком до покращення рівня соцзахисту в країні є створення відповідних установ. На сьогодні за рахунок бюджетних коштів соціальні послуги в Україні надають 319 будинків-інтернатів, в яких на повному державному забезпеченні перебуває 53,3 тис. громадян похилого віку та інвалідів. Активно розвивається й мережа реабілітаційних центрів для дітей і дорослих інвалідів, заклади реінтеграції бездомних громадян, соціальні служби для дітей та молоді у громадах [10]. Так, у 2007 р. майже третина з 1,3 млн. мешканців Хмельницької області потребує соціальних послуг. Для цього функціонує 31 будинок-інтернат, де проживає 1700 мешканців, 14 центрів ранньої реабілітації дітей-інвалідів, які створені на базі дитсадків, і відтепер 286 дітей-інвалідів можуть спілкуватися зі здоровими дітьми [7].

Але, на жаль, зростання обсягів фінансування соціальних послуг не завжди забезпечує підвищення їх ефективності та поліпшення якості життя людей, які їх отримують.

Задля кращого управління процесами необхідна чітка координація зусиль на національному рівні. Тому Мінпраці та члени міжвідомчої робочої групи з реалізації законів про соціальні послуги вважають за необхідне створити координаційний дорадчий орган із питань реформування системи соціальних послуг [1,с.16]. Адже сьогодні в Україні втілюється чимало соціальних проектів і програм за рахунок бюджетних і донорських коштів, але відсутність координації приводить до дублювання, неефективних і недоцільних фінансових витрат.

Органи держвлади зазначають необхідність підняття рівня оплати праці працівників бюджетної сфери.

За даними Держкомстату, із початку 2007 року вдвічі уповільнилася динаміка реальних доходів і реальної зарплати працівників бюджетної сфери. У 2004 році приріст цих показників становив 21%, у 2006 році – 17%, у 2007 році – 11% [8]. Для підняття рівня

оплати праці працівникам бюджетної сфери необхідно запровадити з 2008 року єдину тарифну сітку в повному обсязі. Якщо це буде реалізовано, то заробітна плата працівників бюджетних установ за прогнозами зросте на 58% [11, с.29].

Пропонується також підняти на 20% посадовий оклад учителів, працівників охорони здоров'я та інших категорій людей, які працюють на селі. По суті, ці 20% є однією з мотивацій відродження української сільської інтелігенції.

Окрім того, необхідне проведення належного нарахування пенсійних виплат. Пенсія українського пенсіонера повинна залежати від двох складових – стажу і заробітку. На сьогодні в Україні пенсійну політику регулюють 17 законів, але насправді держава веде несправедливу пенсійну політику, яка дискредитує єдиний підхід і диференціює цей підхід за професіями, а також за окремими мотиваціями. Наприклад, пенсія лікаря-хірурга або вчителя школи зі стажем 37 років відрізняється на 10–15 грн. від пенсії особи, яка пропрацювала на роботах низької кваліфікації лише 20 років, причому на мінімальну зарплату.

Збільшення заниженого нині коефіцієнта страхового стажу дасть можливість значно підвищити трудові пенсії.

Необхідно також зазначити, що сьогодні в Україні народжується близько 40 тис. дітей. Після запровадження підвищеного розміру допомоги при народженні дитини (8500 грн.) чисельність новонароджених зросла на 8%. І тому є істотна потреба у подальшому підвищенні розмірів допомоги при народженні другої та кожної наступної дитини до 15 тис. грн.

Органи держави вважають за необхідне підвищити розмір допомоги на дітей із багатодітних сімей і встановити його в розмірі 50% прожиткового мінімуму з урахуванням доходів. Реалізація цієї ініціативи дозволить підвищити мінімальний розмір доходу на дитину віком до 6 років на 14,6%, від 6 до 18 років – на 45% [11, с.29].

Держава проводить нову соціальну політику щодо багатодітних родин, починаючи з того, що родини, які мають 10 і більше дітей, забезпечуються з боку держави автомобілем, комп'ютером, пральною машиною. Зараз достатня соціальна допомога полягає у виділенні прямих коштів саме з бюджету, адже в попередні кроки, як правило, все фінансування здійснювалося з місцевих бюджетів або ж за рахунок спонсорської допомоги.

Однак реалізація вищезазначених ініціатив органів державної влади неможлива без усунення низки недоліків, наявних у сфері соціального захисту та забезпечення громадян.

Проблемами забезпечення населення суспільними благами та послугами на нинішньому етапі є:

- не здійснене остаточне розмежування функцій соціальної сфери між рівнями влади. Із місцевих бюджетів під виглядом місцевих програм фінансуються загальнодержавні функції. У такий спосіб виділяються додаткові кошти на утримання місцевих адміністрацій, правоохоронних органів, розвиток сільського господарства;
- не розмежовані остаточні видатки між рівнями влади. Існуючий розподіл видатків сформовано більше з фінансових міркувань досягнення відповідності між доходами і видатками, а не з прагнення до ефективнішого способу їх надання;
- передача об'єктів соціальної інфраструктури підприємств із підпорядкування цих підприємств і відомств у власність територіальних громад, що потребує значних коштів на їх утримання;
- недостатня фінансова база місцевих бюджетів для виконання соціальних повноважень. Унаслідок цього більша частина видатків місцевих бюджетів направляється, в першу чергу, на виплату заробітної плати як захищеної статті бюджетного фінансування.

Недосконалою залишається і формула розрахунку обсягу міжбюджетних трансфертів. Не враховуються об'єктивні соціально-економічні відмінності між регіонами, які передбачають різні структури й обсяги надання населенню суспільних благ і послуг.

У Державному бюджеті України на 2007 рік сума субвенцій, які надаються з державного місцевим бюджетам, збільшена в 1,4 раза та становить 2020 млн. грн. Продовжуючи загальнодержавну стратегію щодо підвищення соціальної значущості бюджетів усіх рівнів, у бюджеті цього року значна частка коштів спрямовується на видатки за державними програмами соціального захисту. Негативним у запровадженні системи субвенцій на програми соціального захисту є те, що місцеві органи влади поступово втрачають мотивацію до оптимізації видатків на соціальні програми, оскільки їх фінансує держава [11, с.30].

Окрім того, існує значна заборгованість підприємств у сплаті соціальних внесків до фондів соціального страхування. Так, відділ фінансового аналізу Державного центру зайнятості на виконання п.4.2 наказу Мінпраці та соціальної політики України від 01.06.2006 р. № 203 дає перелік найбільших підприємств-боржників станом на 01.07.2007 р. (табл.1) [8].

Отже, щоб підвищити ефективність наявних у державі джерел фінансування соціального захисту населення України, поряд із вдосконаленням законодавства слід звернути значну увагу на підвищення контролю за боржниками у фонди соціального страхування, які гальмують притік значних коштів на користь того, хто їх насправді потребує.

Таблиця 1

Перелік підприємств – найбільших боржників із державного соціального страхування станом на 01.07.2007 р.

Найменування областей	Назва підприємства-боржника	Вид економічної діяльності	Сума недоїмки, тис. грн.
1	2	3	4
Дніпропетровська	КТТП Криворіжелектротранс	Будівництво, транспорт і зв'язок	1463,6
	Криворізький воєнізований гірничорядувальний загін	Добувна та обробна промисловість, виробництво електроенергії, газу та води	8878,7
	Марганецький воєнізований гірничорядувальний загін	Добувна та обробна промисловість, виробництво електроенергії, газу та води	5830,8
Івано-Франківська	Калуський воєнізований гірничорядувальний загін	Добувна та обробна промисловість, виробництво електроенергії, газу та води	2034,5
Херсонська	ВАТ "Херсонський бавовняний комбінат" (м.Херсон, Дніпровський р-н)	Добувна та обробна промисловість, виробництво електроенергії, газу та води	1661,5

Висновки. Таким чином, останніми роками більшість соціальних видатків в Україні передано для фінансування на місця. У структурі зведеного бюджету 70% видатків соціального спрямування мають фінансуватися саме із місцевих бюджетів. Проте повноваження місцевих органів у соціальній сфері – це не їх доброчинність, а децентралізоване виконання соціальних зобов'язань центрального рівня.

Тому механізм децентралізації соціальних зобов'язань потребує відповідного фінансового забезпечення, і з цією метою, на нашу думку, доцільно було б ужити такі заходи:

- внести зміни в законодавство щодо соціального захисту та соціального забезпечення, що має відбуватися за рахунок закріплених джерел доходів і трансфертів, та щодо створення механізму врахування підвищених потреб слаборозвинених і депресивних регіонів при розрахунку доходної частини місцевих бюджетів, розширення прав місцевих органів на здійснення бюджетних запозичень тощо;

– врахувати у законодавстві місцеву специфіку при розробці методології визначення нормативів соціальних видатків і встановлення гнучкої системи змін державних соціальних стандартів, відповідно до змін економічного становища;

– прийняти законодавчі акти, які б унормовували питання залучення приватного сектора для укладення контрактів із приватними і неприбутковими організаціями на надання місцевих послуг, знизити витрати на надання таких послуг;

– посилити контроль та прийняти жорсткі заходи щодо підприємств, які не сплачують значні суми у фонди державного соціального страхування.

Реалізація цих заходів дасть змогу вдосконалити механізм децентралізації соціальних зобов'язань, підвищити ефективність використання наявних джерел фінансового забезпечення соціального захисту громадян і наблизити Україну до європейської спільноти.

1. Косенко О. Орієнтир – європейські стандарти // Соціальний захист. – 2006. – №12. – С.15–17.
2. Сидорчук А. Моделі фінансового забезпечення соціального захисту населення // Вісник ТАНГ. – 2006. – №6. – С.133–141.
3. Конституція України // [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).
4. Закон України “Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії” від 5.10.2005 р. №2017-III (зі змінами та доповненнями) // www.rada.gov.ua.
5. Указ Президента “Про основні напрями фінансового забезпечення заходів щодо підвищення життєвого рівня населення у 2008” від 12.09.2007 року №849 // [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).
6. Проект Закону України “Про Державний бюджет України на 2008 рік” // <http://mlsp.kmu.gov.ua>
7. [http:// www.dtki.com.ua](http://www.dtki.com.ua).
8. [http:// www.ukrstat.kmu.gov.ua](http://www.ukrstat.kmu.gov.ua).
9. Наказ Міністерства праці та соціальної політики України “Про затвердження змін та доповнень до Порядку надання роботодавцю дотації на створення додаткових робочих місць для працевлаштування безробітних” від 22.06.2007 р. №329 // [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).
10. Затишок для стареньких // <http://mlsp.kmu.gov.ua>.
11. Папієв М. Соціальна політика – ключ до демократії // Голос України. – 2007. – 24 липня. – С.29–30.